

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-88>

УДК 336.7

РЕЗЕРВУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ КЛІЄНТІВ БАНКУ ЯК МАРКЕР ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В КРАЇНІ ПІД ЧАС КРИЗОВИХ СТАНІВ

RESERVATION OF BANK CUSTOMER CREDIT INDEBTEDNESS AS AN ECONOMIC SITUATION MARKER DURING CRISIS PERIODS

Олексюк Олександр Леонідович

аспірант,

Луцький національний технічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7350-7438>

Oleksiuk Oleksandr

Lutsk National Technical University

Банки є невід'ємним компонентом сучасної економічної системи, і від сталості діяльності банків залежить здатність держави та інших суб'єктів господарювання функціонувати в економічній системі. Але функціонування банків залежить від держави та клієнтів, які отримують позики в банку і формують основний дохід. Тож, актуальність дослідження полягає у висвітленні співзалежності компонентів економічної системи, що дозволяє їй ефективно взаємодіяти між собою та стимулювати один одного до прогресу. Метою статті є відображення співзалежності суб'єктів економічної системи в період кризових станів, коли один із компонентів зазнає впливу зовнішніх факторів та реакції інших учасників системи. У процесі дослідження було здійснено систематизацію літературних джерел, був проведений аналіз та синтез для підтвердження заявленої співзалежності. Тому дані, представлені в статті, показують кореляцію між компонентами економічної системи і відображають, як суб'єкти господарської діяльності реагують на кризові стани в економіці держави через призму банківського резервування шляхом створення резервів за наданими кредитами відповідно до їх ступеня ризиковості та можливості настання несприятливих подій для банку за такою заборгованістю. Резервування кредитної заборгованості клієнтів банку є одним із обов'язкових методів уникнення кредитного ризику, і від того, якого обсягу є резерв за кредитною заборгованістю, визначається ступінь ризикованості кредиту. В статті, на матеріалах Акціонерного банку «УКРГАЗБАНК» представлено взаємопов'язаність між перебігом кризових станів в державі та реакцією суб'єктів кредитування на ці ситуації шляхом аналізу банківського резервування кредитного портфелю в кризові періоди, зокрема визначено стан обслуговування кредитної заборгованості клієнтами банку сегментом корпоративного бізнесу, мікро-, малого та середнього бізнесу, а також роздрібного банкінгу (сегмент фізичних осіб) в періоди глобальної пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення, а також визначено сегментну резистентність до впливу негативних факторів кризи, зокрема визначено як кожен сегмент розподілу клієнтів банку реагує на виклики кризового стану, та як той, чи інший сегмент є більш сприйнятливим до зовнішніх впливів кризи. Завдяки отриманим результатам, в подальшому розуміючи наскільки пов'язані досліджувані категорії, можна буде на практиці передбачати наслідки впливу кризи одного економічного компонента на інший, і завдяки цьому будувати моделі та визначати заходи протидії.

Ключові слова: резервування; кредит; криза; пандемія COVID-19; повномасштабне вторгнення; сегмент бізнесу.

Banks are an integral component of the modern economic system, and the stability of bank activities determines the ability of the state and other economic entities to function within this economic system. However, the functioning of banks depends on the state and customers who receive loans from the bank and generate the main income. Thus, the interdependence of the components of the economic system allows for effective interaction between them and stimulates each other's progress. However, during crisis periods, when one of the components is affected by external factors, other participants in the system must independently deal with the consequences. Therefore, the data presented in the article show the correlation between the components of the economic system and reflect how economic entities react to crisis situations in the country through the prism of bank provisioning by creating reserves for loans based on their level of risk and the possibility of adverse events for the bank in such indebtedness. Reserving

customer credit indebtedness at the bank is one of the mandatory methods to avoid credit risk, and the amount of reserves for credit indebtedness determines the degree of credit risk. The article, based on the materials of the Joint-Stock Bank "UKRGASBANK," presents the interconnection between the course of crisis states in the country and the reaction of lending entities to these situations through the analysis of bank credit portfolio provisioning in crisis periods. In particular, the article determines the status of servicing customer credit indebtedness by the bank in the corporate business segment, micro, small and medium-sized businesses, as well as retail banking (the segment of individuals) during the periods of the global COVID-19 pandemic and full-scale invasion. It also identifies the segmental resistance to the influence of negative crisis factors, including how each segment of the bank's customer distribution responds to the challenges of the crisis state and to what extent one or another segment is more susceptible to external crisis influences.

Keywords: Bank provisioning, credit indebtedness provisioning, credit indebtedness servicing, COVID-19 pandemic, full-scale invasion.

Постановка проблеми. Розвиток економіки є одним із пріоритетних напрямків позитивної динаміки держави. Від прогресу економіки залежить життя суспільства та соціально-політичний устрій в цілому. Тому, щоб забезпечити достойне існування громади в масштабах держави, менеджменту суспільства необхідно вкладати значний ресурс в розвиток господарської сфери країни. Таким чином, щоб забезпечити розвиток економіки держави, її керівництву необхідно забезпечити розвиток бізнесу всередині цієї держави. Реалізація цього завдання постає в різних формах, наприклад – гранти, дотації, субвенції, відшкодування податків, податкові знижки, а також кредитування та пільгове кредитування через банківську систему учасників програми.

Але в період кризи, коли держава не може повністю та всеохопно допомагати суб'єктам господарської діяльності, перед ними постає виклик самостійно, або з мінімальною допомогою, подолати вплив негативних факторів кризи, а також допомогти економіці держави в цілому не потрапити в постійну стагнацію. Одними із яскравих інструментів для демонстрації стійкості українського бізнесу в умовах кризи є здатність підприємства виконувати умови договору по кредиту та покладені зобов'язання згідно з цим договором зі сторони позичальника – суб'єкта господарювання та зі сторони банку – це резервування кредитної заборгованості із ступенем очікування кредитних збитків. Отже, постає необхідність про дослідження взаємозв'язку між банківським резервуванням кредитної заборгованості та кризовими ситуаціями в державі, які впливають на позичальників банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження кредитного резервування та кредитування в період несприятливих станів в цілому є не новою проблематикою, і в кризові періоди до актуалізації

та оптимізації цього питання повертаються багато науковців. Зокрема в період глобальної пандемії COVID-19 аналіз банківського кредитування та формування резервів під ці кредити дослідив В. П. Козлов. У своїй статті він визначив вплив карантинних обмежень на банківське кредитування, а також ефективність обслуговування кредитної заборгованості позичальниками в світлі цих же карантинних обмежень. О. В. Гасій та В. І. Клименко в своїй статті висвітлили перспективи розвитку банківського сектору, зважаючи на наявні обмеження через карантин, та представили заходи, щоб ефективно управляти кредитним портфелем банку під час кризи.

В період повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, варто виділити дослідження С. В. Андрос та В. Г. Герасимчук, які в статті аналізують вплив на кредитування під час запровадження воєнного стану, а також обслуговування позичальниками кредитної заборгованості, зокрема проблематику непрацюючих кредитів. У. Я. Грудзевич та Н. П. Дребот аналізували ліквідність та дохідність банківської системи в період воєнного стану, зокрема в перший рік війни, що відображало рівень обслуговування позичальниками своїх зобов'язань. О. В. Добровська, І. В. Качула та А. С. Льовкіна в перший період повномасштабного вторгнення запропонували шляхи забезпечення діяльності банку в сфері кредитування за допомогою фінансового менеджменту, завдяки чому було висвітлено ступені залежності дії одного фактора управління кредитним портфелем на систему в цілому. Д. Ю. Кретов в своїй статті визначив шляхи оцінки кредитного портфелю, зокрема його якості та дохідності, і запропонував альтернативи для збалансованого підходу його аналізу. Зважаючи на дослідження теми іншими науковцями, вивчення взаємопов'язаності між резервуванням кредитного портфелю банку, а також обслугову-

вання цього портфелю з боку позичальників, є досить вагомим адже дає розуміння про взаємореакцію одного економічного компоненту на інший та допомагає визначити шляхи до підвищення стійкості від екзогенних чинників усієї економічної системи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз кредитного портфелю банку на предмет його розподілу за різними стадіями очікування збитків за наданими кредитами в розрізі клієнтських сегментів та визначення ступенів реакції клієнтів-позичальників на кризові періоди в державі шляхом вивчення перетікання портфелю і межх цих стадій.

Матеріали та методи. У дослідженні використано окрім загальнонаукових методів, ще і спеціальні методи. Окрім методу аналізу та синтезу, узагальнення, було використано метод класифікації для виокремлення частин від цілого і представлення детальних даних. Також метод систематизації дозволив структурно проаналізувати інформацію для кращого відображення результатів. Додатково було застосовано метод аналізу фактів для унеможливлення викривлення отриманої інформації.

Дослідження було проведено за період з 2019 року по 2022 рік. Для яскравої виразності даних, ці роки можна поділити на чотири періоди. Зокрема 2019 рік – «Докризовий» період, 2020 рік – «Ковідний» період, 2021 рік – «Постковідний» період, який зумовлений відновленням економіки після карантину 2020 року та 2022 рік – «Воєнний період».

Для досягнення мети було розглянуто кредитний портфель АБ «УКРГАЗБАНК» на основі його річної фінансової звітності (АБ «УКРГАЗБАНК», 2023), по причині його системності в економічній складовій держави та його обширним спектром наданих кредитів різним суб'єктам господарювання.

Результати та Обговорення. Для глибшого розуміння проблеми, було порівняно отримані результати із висновками інших досліджень, проведених в цій сфері.

Одним із ключових результатів в проведеному дослідженні є виявлення тісного взаємозв'язку між резервуванням кредитів і кризовими станами в економіці. У цьому контексті, порівняльний аналіз з іншими дослідженнями показав, що багато авторів не визначають цей фактор як важливий при вивченні впливу криз на банківську систему та економічну систему держави в цілому. Враховуючи публікації інших авторів, можна

визначити спільні аспекти у розумінні проблематики, зокрема багато дослідників зосереджують увагу саме на необхідності резервування для уникнення кредитного ризику в умовах кризових явищ. Проте жоден не приділяє увагу розкриттю причини цієї необхідності, не визначає шляхи превентивного запобігання наслідків, оскільки не пов'язує ступінь резервування кредиту та кризового стану для банківської системи. Такий підхід визначений у працях таких фахівців, як Н. П. Погореленко, В. В. Недождій, С. В. Глуценко, С. М. Татьянаіна, Ю. В. Березинець, Т.О. Гаврилко, В. С. Бірюк, Ю. В. Шушкова, Є. І. Парфенюк, Р. Б. Турба.

Відзначивши переваги та недоліки кожної роботи, важливо врахувати, що обговорення єдиного підходу до резервування кредитної заборгованості залишається актуальним питанням, адже чітко розуміючи яким чином політика резервування має бути реалізовано, стає можливим підвищити кореляцію між проблематикою дослідження. Подібних стратегій резервування кредитної заборгованості, що мали на своїй меті розширений менеджмент, які допомогли у формуванні результатів дослідження, було висвітлено у роботах наступних авторів, як К. Л. Ларіонова, Т. В. Донченко, М. В. Гусятинський, В. І. Рошило, Н. І. Волкова та Г. В. Статкевич. Такі обговорення важливі для розвитку ефективних стратегій фінансової стабільності в умовах економічних труднощів.

У підсумку, отримані результати вказують на важливість резервування кредитної заборгованості під час кризових станів та її значущість у відображенні поточного стану економічної системи. Спільні та відмінні аспекти, виявлені під час порівняльного аналізу з іншими дослідженнями, дозволяють розширити розуміння цієї проблематики та визначити напрямки подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. В банківській системі виділяють 3 стадії очікування збитків за наданими кредитами клієнтам, або ще вони називаються стадії резервування, а саме:

– 1 стадія – це інструменти за якими відсутні очікування до суттєвого збільшення кредитного ризику. Такі позичальники класифікуються як відносно надійні, а надані їм кредити резервуються на відносно невеликий відсоток на наступні 12 місяців, що дозволяє банку за рахунок менше сформованих резервів вивільняти грошові кошти для подальшої діяльності.

– 2 стадія – це фінансові інструменти банку за якими наявні ознаки збільшення кредитного ризику, проте відсутні ознаки зменшення корисності цих інструментів. При цій стадії, для зменшення кредитного ризику від активної операції, формується резерв, який розраховується на весь період дії фінансового активу з моменту його первісного визнання. Таким чином, за таким кредитом очікуються більше ризиків, і тому його обслуговування потребує більше грошових ресурсів, але в той же час даний актив продовжує бути корисним та приносити дохід для фінансової установи.

– 3 стадія – це фінансові інструменти, за якими теж, як і при другій стадії, наявні ознаки збільшення кредитного ризику, але на відмінну наявні також ознаки зменшення корисності, що змушує фінансові установи формувати значний резерв під даний актив за весь період його дії з моменту первісного його визнання, а також за рахунок зменшення корисності нести підвищені витрати на його обслуговування.

У результаті підсумків цього розподілу фінансових інструментів можна зазначити, що перша стадія резервування – це кредити, які не мають проблем з погашенням з боку позичальника, і несуть стандартний кредитний ризик для банку, друга стадія резервування – це кредити які мають незначні проблеми з погашенням, тобто в позичальника виникають протермінування по сплаті заборгованості, але кредит не є проблемним. При третій стадії резервування кредит визнається проблемним, основна його частина

погашається зі значним запізненням від обумовлених термінів, або не погашається взагалі, як і відсотки по кредиту, звідси і походить його зменшення корисності.

Також банками визнається окремий клас резервування заборгованості – придбані або створені кредитно-знецінені (ПСКЗ) активи. Це такі активи, на момент первісного їх визнання яких відбулося знецінення їх вартості, і під них формуються резерви на весь період їх існування, що вимагає затрат великих ресурсів, відразу при їх визнанні. Проте, в кредитному портфелі АБ «УКРГАЗБАНК» таких активів є незначна частка, і в основному вони зосереджені в портфелі корпоративного сегменту, що не значно впливають на якість активів АБ «УКРГАЗБАНКУ».

Таким чином, якщо проаналізувати питому вагу кожної стадії та об'єми переходу фінансових активів банку із одної стадії в іншу, то можна зрозуміти ступінь проблемності обслуговування з боку позичальників.

Спершу було розглянуто обслуговування кредитів позичальниками сегменту корпоративного бізнесу. В Таблиці 1 представлено питому вагу кожної стадії ризиковості кредитної заборгованості позичальників протягом 2019–2022 років в АБ «УКРГАЗБАНК».

З Таблиці 1 видно, що з докризового часу за період карантину 2020 року серйозних структурних зрушень не відбулося, що свідчить про стійкість корпоративного бізнесу до впливу запроваджених обмежень під час карантину. Варто відмітити, що проблемний портфель взагалі зменшився, а зростання було

Таблиця 1

Розподіл кредитного портфелю АБ «УКРГАЗБАНК» в розрізі стадій резервування протягом 2019–2022 років сегменту корпоративного бізнесу (млн. грн.)

Корпоративний сегмент	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	ПСКЗ	Всього
Кредитний портфель на 31.12.2019	26760	3844	4638	270	35513
Питома вага, %	75,4	10,8	13,1	0,8	100
Кредитний портфель на 31.12.2020	26371	11542	3471	299	41683
Питома вага, %	63,3	27,7	8,3	0,7	100
Кредитний портфель на 31.12.2021	33275	9918	2424	256	45874
Питома вага, %	72,5	21,6	5,3	0,6	100
Кредитний портфель на 31.12.2022	17316	28785	14534	567	61202
Питома вага, %	28,3	47,0	23,7	0,9	100
Зміна питомої ваги 2020/2019, %	-12,1	16,9	-4,7	0,0	X
Зміна питомої ваги 2021/2020, %	9,3	-6,1	-3,0	-0,2	X
Зміна питомої ваги 2022/2021, %	-44,2	25,4	18,5	0,4	X

Джерело: зведено автором на основі (АБ «УКРГАЗБАНК», 2023)

лише другої стадії резервування фінансових активів, з чого можна зробити висновок про стійкість даного сегменту до подібної кризи. У 2021 році спостерігається покращення діяльності клієнтів АБ «УКРГАЗБАНК» корпоративного сегменту, а саме проблемні заборгованості зменшуються в своїй питомій вазі, а звичайна заборгованість зростає майже на 10%. Тобто бізнес оговтується після несприятливого періоду. З початком повномасштабного вторгнення, та початком воєнних дій спричинених агресією російської федерації, корпоративний сегмент дуже гостро відреагував на кризу, і його обслуговування боргу різко погіршилося. Так з 2021 року частка кредитів із низьким рівнем очікування кредитних збитків стрімко зменшилася майже на 50%, при чому кредити 2 та 3 стадії зросли в середньому близько на 20%. Це свідчить про значний вплив воєнного часу на великі корпорації та великі групи пов'язаних контрагентів, а також про важку адаптацію до сучасних умов діяльності.

Далі для протиставлення великим корпораціям проведено дослідження кредитування малого та середнього бізнесу (МСБ), який включає в себе як фізичних осіб-підприємців, так і юридичних осіб різних форм власності. Аналіз спроможності виконання покладених зобов'язань згідно кредитних угод під час кризових періодів, представлено в Таблиці 2.

З Таблиці 2 можна зробити наступні висновки: протягом «ковідного» періоду обслуговування кредитної заборгованості клієнтами МСБ дещо погіршилося, зокрема основний ріст припав на другу стадію, тобто клієнти

АБ «УКРГАЗБАНК» сегменту малого та середнього бізнесу в переважній своїй частці мали короткострокові проблеми із погашенням заборгованості, тобто для банку ці кредити не ставали менш цінними та дохідними. Щодо проблемних кредитів, то не зважаючи на ріст обсягу такої заборгованості в абсолютних величинах, за рахунок росту всього портфелю їх частка практично не змінилася.

У «постковідний» період, окрім зростання активності всього бізнес-сегменту банку та росту кредитного портфеля, спостерігається і його підвищення якості. Так проблемна заборгованість зменшилася до 4,7%, що складає 7,7% в динаміці, аналогічно зменшився портфель другої стадії на 7,9%, за рахунок чого частка кредитів із низьким рівнем очікування кредитних збитків зросла на 15,6% і становили $\frac{3}{4}$ усієї заборгованості. Це свідчить про зростання активності бізнесу в цілому, його відновлення після кризового періоду, а також про оптимістичну зацікавленість до залучення додаткового фінансування для розвитку своєї діяльності в майбутньому.

Щодо періоду повномасштабного вторгнення, то відповідно до очікувань, бізнес не зміг миттєво адаптуватися до нових викликів. Зокрема велика частина підприємств була релокована, частина перебувала під окупацією, ще частина була просто знищена, тому не є несподіванкою значні втрати в якості кредитного портфелю банку сегменту МСБ. Зокрема, частка кредитів, що визнаються із очікуванням значних збитків, а також є менш корисними активами, зросла майже на 20 %

Таблиця 2

Розподіл кредитного портфелю АБ УКРГАЗБАНК в розрізі стадій резервування протягом 2019–2022 років сегменту МСБ (млн. грн.)

МСБ	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	ПСКЗ	Всього
Кредитний портфель на 31.12.2019	4362	246	660	0	5267
Питома вага, %	82,8	4,7	12,5	0,0	100,0
Кредитний портфель на 31.12.2020	4704	2025	956	0	7686
Питома вага, %	61,2	26,4	12,4	0,0	100,0
Кредитний портфель на 31.12.2021	6368	1532	392	0	8292
Питома вага, %	76,8	18,5	4,7	0,0	100,0
Кредитний портфель на 31.12.2022	5231	3057	2433	0	10721
Питома вага, %	48,8	28,5	22,7	0,0	100,0
Зміна питомої ваги 2020/2019, %	-21,6	21,7	-0,1	0,0	X
Зміна питомої ваги 2021/2020, %	15,6	-7,9	-7,7	0,0	X
Зміна питомої ваги 2022/2021, %	-28,0	10,0	18,0	0,0	X

Джерело: зведено автором на основі (АБ «УКРГАЗБАНК», 2023)

і складала приблизно 1/5 всього портфелю МСБ. Кредити, що належать до другої стадії резервування також зросли на 10% і становили майже 1/3 портфелю. За рахунок цього частка працюючих кредитів зменшилася на 28 %, що становить близько половини портфелю МСБ. Порівняно з минулими періодами, це є найбільшими структурними змінами всієї сукупності кредитів малого та середнього бізнесу. Тобто, зважаючи на отримані дані, адаптація бізнесу до обмежень, які були накладені внутрішніми регуляторами є значно швидшим та легшим процесом, аніж реакція суб'єктів господарювання на зовнішні негативні впливи.

Важливо також провести дослідження спроможність до виконання своїх зобов'язань за кредитними угодами роздрібний сегмент, тобто кредитування фізичних осіб під час кризових періодів. Дані представлено в Таблиці 3.

Згідно даних Таблиці 3, в докризовий 2019 рік частка проблемної заборгованості складала близько 50% всього портфелю, але в 2020 році, попри карантинні обмеження ситуація дещо змінилася в кращу сторону і питома вага кредитів з низьким рівнем очікуваних збитків виріс на 4,2%. З огляду на це, можна зробити попередній висновок, що фізичні особи, клієнти АБ «УКРГАЗБАНК» в кризовий період змогли втриматися від впливу негативних факторів, і продовжували обслуговувати свої зобов'язання навіть на трішки кращому рівні, ніж в минулий рік. В 2021 році ця тенденція збереглася і частка першої стадії резервування зросла на 21,8%, що може відображати загальне відновлення функціо-

нування економіки та незначне покращення рівня доходів населення.

З початку повномасштабного вторгнення, як і було очікувано, обслуговування кредитної заборгованості фізичними особами погіршилося, і обсяг проблемної заборгованості знову збільшився на 12,3%, але все одно в загальному розподілі це менша питома вага, аніж у 2019 та 2020 роках. Варто звернути увагу на те, що відповідно до специфіки кредитування фізичних осіб, другого класу резервування практично немає, і складає близько 1% від загального портфелю, тож об'єктивно виділити частку дійсно проблемної заборгованості від тимчасово проблемної не є можливим, що нівелює абсолютний показник проблемності обслуговування заборгованості даного сегменту.

Також варто звернути увагу на те, що АБ «УКРГАЗБАНК» в основній суті своєї діяльності зосереджує увагу на обслуговуванні та фінансуванні суб'єктів бізнес-діяльності, аніж на фізичних осіб, тож для ствердження про кореляцію клієнтів АБ «УКРГАЗБАНК» та населення загалом не є об'єктивно, що підтверджує низька частка кредитних клієнтів в загальному портфелі банку. Структурний розподіл сегментів в кредитному портфелі представлено на рис. 1.

Відповідно до рис. 1, основу кредитного портфелю АБ «УКРГАЗБАНК» складають корпоративні клієнти, з найбільшою часткою, далі вагому долю представлено кредитуванням малого та середнього бізнесу, і найменш орієнтоване є кредитування фізичних осіб, тому виходячи з цього, банк зосереджується

Таблиця 3

Розподіл кредитного портфелю АБ УКРГАЗБАНК в розрізі стадій резервування протягом 2019–2022 років роздрібною сегменту (млн. грн.)

Роздрібний сегмент (фізичні особи)	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	ПСКЗ	Всього
Кредитний портфель на 31.12.2019	2760	16	2655	0	5431
Питома вага, %	50,8	0,3	48,9	0,0	100,0
Кредитний портфель на 31.12.2020	3066	30	2470	5	5571
Питома вага, %	55,0	0,5	44,3	0,1	100,0
Кредитний портфель на 31.12.2021	4964	22	1511	15	6511
Питома вага, %	76,2	0,3	23,2	0,2	100,0
Кредитний портфель на 31.12.2022	3563	104	2027	17	5709
Питома вага, %	62,4	1,8	35,5	0,3	100,0
Зміна питомої ваги 2020/2019, %	4,2	0,2	-4,6	0,1	X
Зміна питомої ваги 2021/2020, %	21,2	-0,2	-21,1	0,1	X
Зміна питомої ваги 2022/2021, %	-13,8	1,5	12,3	0,1	X

Джерело: зведено автором на основі (АБ «УКРГАЗБАНК», 2023)

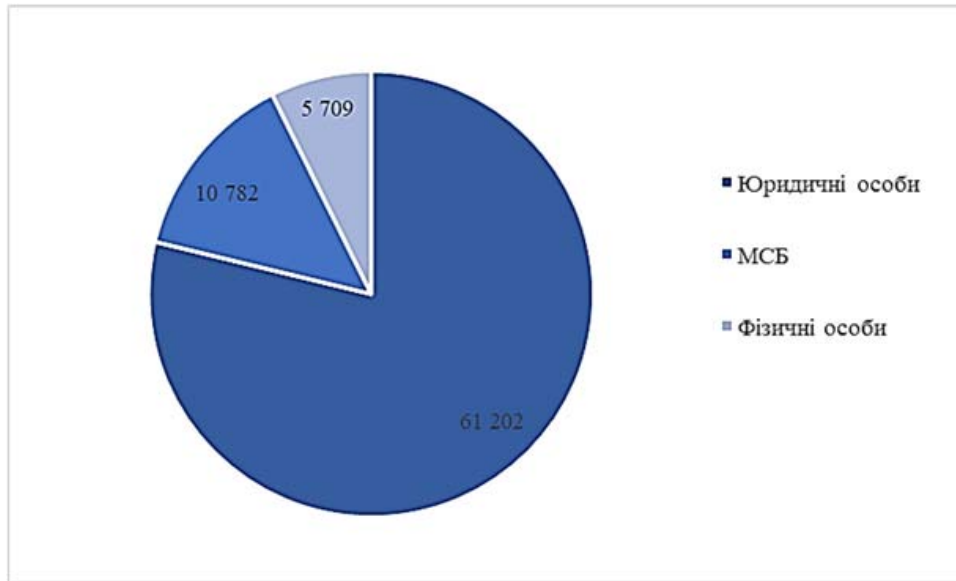

Рис. 1. Структурний розподіл клієнтських сегментів в кредитному портфелі АБ «УКРГАЗБАНК»

Джерело: зведено автором на основі (АБ «УКРГАЗБАНК», 2023)

саме на фінансування бізнесу, ніж на споживчому кредитуванні. Таким чином, аналіз кон'юнктури фінансування суб'єктів господарської діяльності різних форм власності та величини є більш співставне і може відображатися як вибірка від загального, для всієї економіки, на відміну від споживчого сегменту, який мало представлений в банку.

Висновки. Зважаючи на аналіз спроможності клієнтів АБ «УКРГАЗБАНК» різних сегментів обслуговувати свої зобов'язання перед кредитором в періоди криз, можна зробити наступні висновки:

По-перше, в період карантину, спричиненого поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, бізнес-сегмент, хоча і постраждав, і якість обслуговування заборгованості погіршилася, проте він (бізнес) зміг швидко адаптуватися та почати функціонувати в умовах, що склалися. Зокрема, варто звернути увагу на те, що протягом «ковідного» періоду питома вага проблемної заборгованості практично не змінилася, у випадку корпоративного сегменту, навіть зменшилася, а росту піддалася лише друга стадія, тобто заборгованість із тимчасовими проблемами, за якими формується підвищений резерв. Також, не зважаючи на безліч фізичних обмежень для бізнесу, зокрема для сегменту МСБ, до якого належить більшість торговельного бізнесу та сфера роздрібних послуг, не спричинили тотального занепаду, і діяльність була збережена для продовження функціонування.

По-друге, в «постковідний» період чітко відображається загальна тенденція відновлення економіки, що демонструє збільшення частки працюючих кредитів, і зменшення проблемних активів та клієнтів.

По-третє, через повномасштабне вторгнення бізнес зазнав суттєвого удару в свою діяльність і збільшення негативних показників прямо про це свідчать, проте це не зупинило економіку повністю, і функціонування суб'єктів господарської діяльності на прикладі обслуговування свої зобов'язань це доводить. Хоча, варто відмітити, що спад частки працюючих кредитів у корпоративному сегменті є значно більшим, аніж у сегменті малого та середнього бізнесу. Це пояснюється більшою мобільністю сегменту МСБ, його масштабом, а також адаптивністю, на відміну від великих суб'єктів, потужності та розміри яких не дозволяють оперативно реагувати на загрози. Таким чином МСБ може з відносною легкістю змінити географію своєї діяльності чи адаптуватися до нових сучасних умов, ніж великий концерн/ходдинг зможе перемістити чи відновити свої потужності.

По-четверте, хоча роздрібний сегмент банку (фізичні особи), як зазначалося раніше, через малу частку в загальній структурі кредитного портфелю не корелює з населення загалом і не є об'єктивним показником обслуговування споживчого кредитування в цілому, проте аналіз чітко показує кореляцію до інших сегментів банку, і подібну реакцію на кризові

ситуації, що відображає загальний портрет клієнтів АБ «УКРГАЗБАНК».

Тому, здатність обслуговувати зобов'язання за кредитним договором є одним із дієвих маркерів загальної ситуації в економіці і показує, які сфери в тій чи іншій мірі зазнають впливу від різних криз та на скільки цей вплив суттєвий.

В подальшому, дане дослідження можна розширити за рахунок нових даних, оскільки

українська економіка, зокрема банківська система, стикається з новими викликами та новими станами, включаючи кризові стани, незалежно від ступеня їх небезпеки. Доповнивши аналіз новими показниками протягом наступних періодів, це дозволить знайти більш точні значення кореляції та продемонструвати один із додаткових превентивних методів визначення негативних наслідків, від кризи одного чи кількох економічних компонентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. АБ «УКРГАЗБАНК» (2023) Річна фінансова звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності. URL: https://www.ukrgasbank.com/about/fin_results/rishfin/auditors_report/ (дата звернення: 24.01.2024).
2. Грудзевич У. Я., Дребот Н. П. Аналіз ліквідності та прибутковості банківської системи України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-75>
3. Гасій О. В., Клименко В. І. Стан та перспективні вектори розвитку банківської кредитної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.61>
4. Добровольська О. В., Качула С. В., Льовкіна А. С. Фінансовий менеджмент кредитного ризику як запорука безпеки кредитної діяльності банку. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.6>
5. Андрос С. В., Герасимчук В. Г. Механізм врегулювання проблемних банківських кредитів в умовах війни. *Економіка: реалії часу*. 2023. № 1(65). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.594902>
6. Козлов В. П. Удосконалення механізму банківського кредитування в Україні на основі клієнт-орієнтованої моделі. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-66>
7. Кретов Д. Ю. Науково-методичний підхід до оцінки якості кредитного менеджменту банку на прикладі АТ «ПУМБ». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-46-7>
8. Погореленко Н. П., Неждодій В. В. Аналіз та особливості регулювання кредитної діяльності банків у сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-28-44>
9. Глущенко С. В., Івахненко С. В., Демків С. А. банківське кредитування в Україні та його моделювання методами системної динаміки. *Економіка і прогнозування*. 2021. № 2. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2021.02.101>
10. Гаврилко Т. О., Бірюк В. С. банківський сектор України у період воєнного стану. Інфраструктура ринку. 2023. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure71-39>
11. Шушкова Ю. В., Парфенюк Є. І., Турба Р. Б. Особливості банківського кредитування та засоби стабілізації фінансового забезпечення бізнесу в Україні в умовах війни. *Економіка*. 2023. № 9. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-213-221>
12. Ларіонова К.Л., Донченко Т.В. Аналіз та проблеми оцінки кредитного ризику банків України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 1. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-278-1-41>
13. Рошило В. І. Банківське кредитування в Україні: сучасний стан, проблеми та шляхи розв'язання. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure54-35>
14. Волкова Н. І., Статкевич Г. В. Розвиток споживчого кредитування в кризових умовах. *Економічна наука*. 2021. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.11.106>
15. Гусятинський М. В., Татяніна С. М., Березинець Ю. В. Антикризове державне управління банківською діяльністю. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 582. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.58-35>

REFERENCES:

1. AB «UKRGhAZBANK» (2023) Richna finansova zvitnistj za mizhnarodnymy standartamy finansovoji zvitnosti. URL: https://www.ukrgasbank.com/about/fin_results/rishfin/auditors_report/ (data zvernennja: 24.01.2024).
2. Ghrudzevych U. Ja., Drebot N. P. (2023) Analiz likvidnosti ta prybutkovosti bankivskojji systemy Ukrajinjy v umovakh vojennohogo stanu [Analysis of liquidity and profitability of the banking system of Ukraine under martial law]. *Ekonomika ta suspiljstvo*. Vol. 8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-75> [in Ukrainian].

3. Ghasij O. V., Klymenko V. I. (2020) Stan ta perspektyvni vektory rozvytku bankivskoji kredytnoji dijalnosti v Ukraini [State and perspective vectors of development of banking credit activities in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. Vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.61> [in Ukrainian].
4. Dobrovolsjka O. V., Kachula S. V., Ljovkina A. S. (2022) Finansovyj menedzhment kredytnogho ryzyku jak zaporuka bezpeky kredytnoji dijalnosti banku [Financial management of credit risk as a guarantee of security of the bank's credit activity]. *Efektivna ekonomika*. Vol. 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.6> [in Ukrainian].
5. Andros S. V., Gherasymchuk V. Gh. (2023) Mekhanizm vrehuljuvannja problemnykh bankivskykh kredytiv v umovakh vijny [Mechanism for settlement of problem bank credits in the conditions of war]. *Ekonomika: realiji chasu*. Vol. 1(65). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5949025> [in Ukrainian].
6. Kozlov V. P. (2021). Udoskonalennja mekhanizmu bankivskogho kredytuvannja v Ukraini na osnovi klient-orijentovanoji modeli [Improving the mechanism of bank lending in ukraine on the basis of a customer-oriented model]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vol. 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-66> [in Ukrainian].
7. Kretov D. Yu. (2023) Naukovo-metodychnyy pidkhid do otsinky yakosti kredytnoho menedzhmentu banku na prykladi AT «PUMB» [Scientific-methodical approach to assess the quality of the bank's credit management on the example of JSC "PUMB"]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*. Vol. 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-46-7> [in Ukrainian].
8. Pohorelenko N. P., Nedozhdiy V. V. (2019) Analiz ta osoblyvosti rehulyuvannya kredytnoyi diyalnosti bankiv u suchasnykh umovakh [Analysis and regulation features credit activities of banks in modern conditions]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*. Vol. 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-28-44> [in Ukrainian].
9. Hlushchenko S. V., Ivakhnenkov S. V., Demkiv S. A. (2021) Bankivs'ke kredytuvannya v ukrajini ta yoho modelyuvannya metodamy systemnoyi dynamiky [Bank lending in ukraine and its simulation using methods of system dynamics]. *Ekonomika i prohnozuvannya*. Vol. 2. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2021.02.101> [in Ukrainian].
10. Havrylko T. O., Biryuk V. S. (2023) Bankivs'kyj sektor ukrajiny u period voyennoho stanu [The banking sector of ukraine during the period of martial law]. *Infrastruktura rynku*. Vol. 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure71-39> [in Ukrainian].
11. Shushkova Yu. V., Parfenyuk Ye. I., Turba R. B. (2023) Osoblyvosti bankivs'koho kredytuvannya ta zasoby stabilizatsiyi finansovoho zabezpechennja biznesu v ukrajini v umovakh vijny [Features of bank lending and means of stabilization financial security of business in ukraine during the conditions of war]. *Ekonomika*. Vol. 9. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-213-221> [in Ukrainian].
12. Larionova K. L., Donchenko T. V. (2020) Analiz ta problemy otsinky kredytnogho ryzyku bankiv Ukrainy [Analysis and assessment of credit risk of banks of Ukraine]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*. Vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-278-1-41> [in Ukrainian].
13. Roshylo V. I. (2021) Bankivs'ke kredytuvannya v Ukraini: suchasnyy stan, problemy ta shlyakhy rozv'yazannya [Bank lending in Ukraine: Current state, problems and ways of solution]. *Infrastruktura rynku*. Vol. 54. [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure54-35>
14. Volkova N. I., Statkevych H. V. (2021) Rozvytok spozhyvchoho kredytuvannya v kryzovykh umovakh [Development of consumer lending in crisis conditions]. *Ekonomichna Nauka*. Vol. 11/2021. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.11.106> [in Ukrainian].
15. Husyatyns'kyj M. V., Tat'yanina S. M., Berezynets' Yu. V. (2020) Antykryzove derzhavne upravlinnja bankivs'koyu diyal'nisty [Anti-crisis public management of banking activity]. *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi*. Vol. 582. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.58-35> [in Ukrainian].